

Participatierapport Dienstengebouw, ARTIS Amsterdam

04-12-2025

De ———
——— Wjde
Blik ———

Inhoud

1. Inleiding en achtergrond	3
2. Participatiedoel, -doelgroepen, -ruimte en -niveaus	3
3. Werving en informatievoorziening	5
4. Participatieproces	6
5. Resultaat	12
6. Nawoord	14

1. Inleiding

ARTIS is sinds 1838 een plek waar mens en natuur samenkomen. Als eerste publieke dierentuin van Nederland – en nog altijd één van de vijf oudste ter wereld – is ARTIS uitgegroeid tot een inspirerende plek middenin de stad, waar natuureducatie en -beleving hand in hand gaan.

De afgelopen decennia is ARTIS aan het vernieuwen. Denk aan het publiekelijk ontsluiten van het Artisplein, de opening van ARTIS-Micropia en meer recent het ARTIS-Groote Museum en de restauratie van het Aquarium. In ARTIS-Park worden diervverblijven verbeterd en monumenten gerestaureerd.

De komende jaren gaat ARTIS aan de slag met een aantal ontwikkelingen aan de randen van het park. ARTIS realiseert zich dat dit van invloed is op de omgeving en wil de omgeving hier zorgvuldig over informeren en bij betrekken. Ook staat zij open voor ideeën uit de buurt om plannen waar mogelijk mee te verrijken.

In het voorjaar van 2024 is ARTIS gestart met buurtwandelingen en gesprekken met buurtbewoners om te horen hoe ARTIS wordt beleefd. Op 9 juli 2024 en 10 september 2024 volgden twee informatieavonden over de vernieuwingsplannen van ARTIS. Vanaf oktober 2024 is communicatiebureau De Wijde Blik door ARTIS betrokken om de participatie met de buurt te begeleiden.

Dit rapport beschrijft hoe het participatietraject van oktober 2024 t/m oktober 2025 is verlopen, waarbij de focus lag op het zogenaamde Dienstengebouw dat in de noordoosthoek van ARTIS is gepland.

Over het Dienstengebouw

Het Dienstengebouw is gepland op het huidige dienstencentrum van ARTIS, het gebied waar alle “achter de schermen” functies zich bevinden. In het Dienstengebouw komen installaties voor een warmte-koudeopslag (WKO), zodat alle circa 65 gebouwen in ARTIS van het gas af kunnen. Dit past binnen de ambitie om in 2030 klimaatpositief te zijn. In het Dienstengebouw komen ook quarantaineruimtes voor dieren, ruimte voor logistiek en opslag en facilitaire ruimtes. Zo kan ARTIS gebouwen met facilitaire functies, die nu midden in het park staan, herbestemmen en publiekelijk toegankelijk maken en gebruiken om ruimte te geven aan dieren en planten of de erfgoed- en kunstcollecties.

2. Participatiedoel, -doelgroepen, -ruimte en -niveaus

De aanpak van het participatietraject is gevat in een Plan van Aanpak, dat is afgestemd met de gemeente Amsterdam. In dit hoofdstuk

beschrijven we het doel, de doelgroepen en de participatieruimte en -niveaus voor het participatietraject voor het Dienstengebouw.

Doel

Het doel van de participatie is enerzijds het informeren van de buurt over de vernieuwingsplannen van ARTIS en specifiek over het Dienstengebouw. Zodat zij goed op de hoogte zijn van de plannen van ARTIS. Daarnaast konden buurtbewoners reageren op het plan. De lokale kennis en ervaring heeft ARTIS gebruikt om het plan waar mogelijk aan te passen om het zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de omgeving.

Waarom doorloopt ARTIS dit participatietraject?

- ARTIS wil de omgeving betrekken bij de vernieuwingsplannen van ARTIS en in deze fase specifiek ten aanzien van het Dienstengebouw. ARTIS wil de plannen waar mogelijk verrijken met input en ideeën uit de omgeving.
- Het doel van de participatie is dat mensen zich gehoord en betrokken voelen door zorgen, wensen en ideeën op te halen en waar mogelijk een plek te geven in de verdere uitwerking van de plannen.
- Het doel van het participatietraject is ook het in kaart brengen van alle meningen, ideeën en belangen. Zodat met dit inzicht in alle belangen een weloverwogen beslissing genomen kan worden over vergunningen, etc.

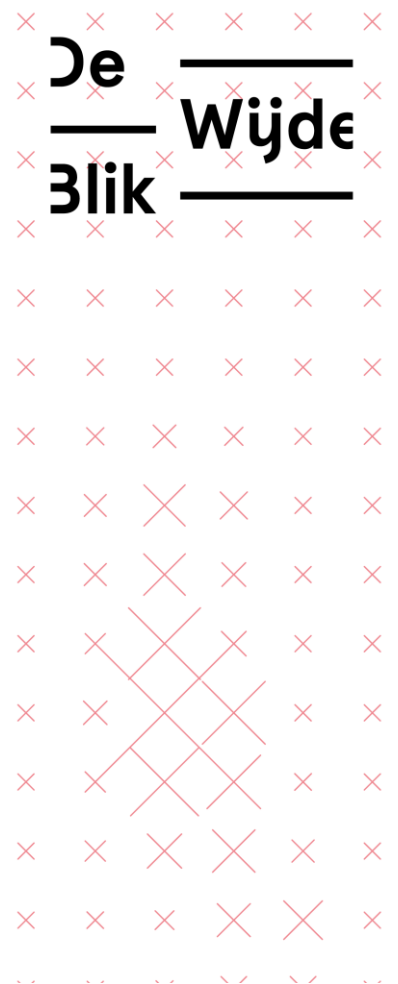
Doelgroepen

Het participatieproces richtte zich met name op buurtbewoners, organisaties en ondernemers uit de buurt: bewoners Entrepotdok, VVE Aquartis, VVE Kalenderpanden, bewoners Plantage Middenlaan, overige bewoners in de omgeving, buurtvereniging 1018 en ondernemers in de omgeving.

Participatieruimte en -niveau

Het plan voor het Dienstengebouw valt binnen het bestemmingsplan. Doordat er veel kaders zijn waarmee rekening moet worden gehouden, is de participatieruimte beperkt. ARTIS heeft tijdens het traject haar best gedaan om te luisteren naar wensen en zorgen vanuit de buurt en deze waar mogelijk te verwerken in de uitwerking van het plan. Ook als dat niet is gelukt, heeft ARTIS de reden uitgelegd.

Het niveau dat we voor dit project hanteerden is *adviseren*: we wonnen tijdens persoonlijke gesprekken en bijeenkomsten op verschillende thema's advies in van de participatiedoelgroepen. Het projectteam onderzocht vervolgens hoe zij de opgehaalde input een plek kon geven in het plan. Het resultaat hiervan koppelden we terug aan de participanten. Wanneer een advies niet werd overgenomen, bijvoorbeeld om planologisch-juridische of financiële redenen of strijdigheid met gemeentelijk beleid, onderbouwden we dat.

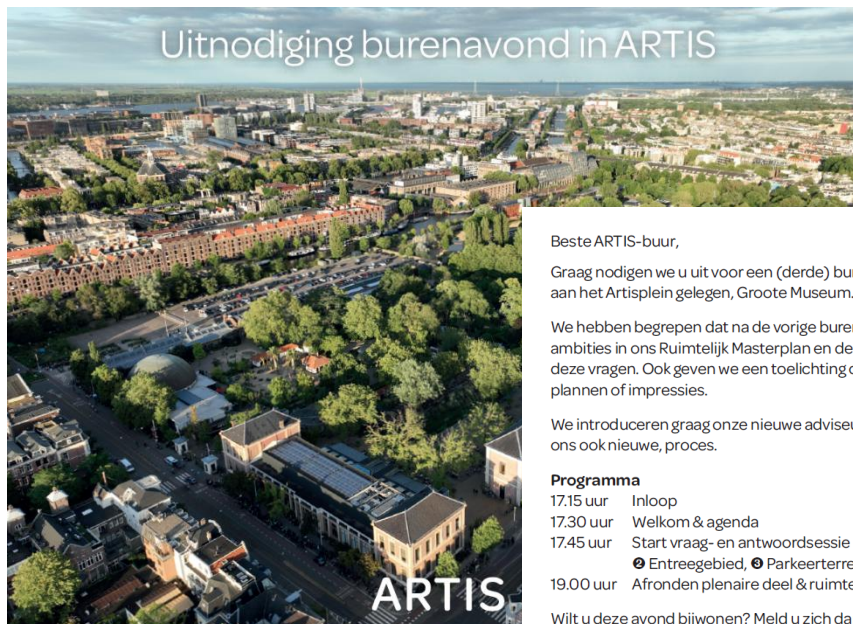

3. Werving en informatievoorziening

Gedurende het traject heeft er zowel online als offline in de brede omgeving van ARTIS werving plaatsgevonden om bewoners, ondernemers en organisaties uit de buurt te attenderen op de bijeenkomsten en de website.

Website

Op de website www.artisvernieuwt.nl, gelanceerd na het aantreden van De Wijde Blik in oktober 2025, is alle informatie over de vernieuwingsplannen en het participatieproces te vinden, waaronder ook presentaties en verslagen van burenavonden. Via de website kan men zich tevens aanmelden voor de digitale nieuwsbrief.

Beste ARTIS-buur,

Graag nodigen we u uit voor een (derde) burenavond op **maandag 25 november** in de Koningszaal van het, aan het Artisplein gelegen, Groote Museum.

We hebben begrepen dat na de vorige burenavonden veel vragen en ook misverstanden zijn ontstaan over de ambities in ons Ruimtelijk Masterplan en de deelgebieden. Graag willen we op de volgende burenavond stilstaan bij deze vragen. Ook geven we een toelichting op het vervolg. We delen tijdens de bijeenkomst dus geen nieuwe plannen of impressies.

We introduceren graag onze nieuwe adviseur De Wijde Blik. Zij gaan ARTIS begeleiden in het vervolg van dit, voor ons ook nieuwe, proces.

Programma

- 17.15 uur Inloop
- 17.30 uur Welkom & agenda
- 17.45 uur Start vraag- en antwoordsessie aan de hand van vier thema's: ① Ruimtelijk Masterplan 2030, ② Entreegebied, ③ Parkeerterrein en olifantenverblijf en ④ het Dienstengebouw.
- 19.00 uur Afronden plenaire deel & ruimte voor napraten

Wilt u deze avond bijwonen? Meld u zich dan **voor 21 november** aan via onderstaande QR-code. Vermeld hierbij uw naam, e-mailadres en het aantal personen waarmee u wilt komen. Ook kunt u uw vragen vooraf delen via participatie@artis.nl.

We hopen op uw aanwezigheid en waardevolle inbreng tijdens deze avond.

Met vriendelijke groet,

Rembrandt Sutorius
ARTIS-directeur

Jolijn Goertz
De Wijde Blik
dewijdeblik.com

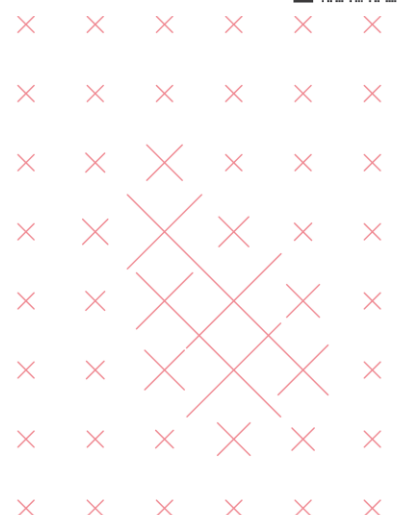

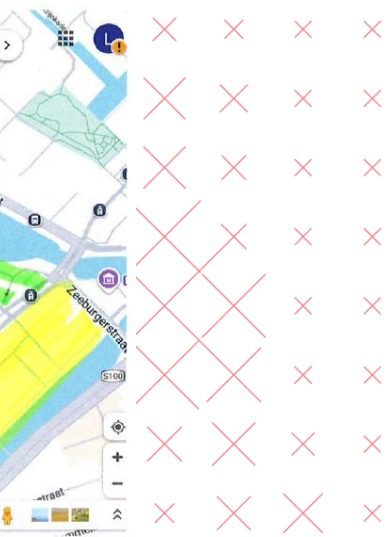
Huis-aan-huis flyers

Voor alle bijeenkomsten zijn circa 2.700 uitnodigingsflyers huis-aan-huis verspreid (groen gemarkeerd gebied op onderstaand kaartje). Vanaf april 2025 zijn de bewoners van de kazerne aan de Sarphatistraat ook meegenomen (geel gemarkeerd gebied op onderstaand kaartje).

Digitale nieuwsbrief

Geïnteresseerden zijn tussentijds per digitale nieuwsbrief op de hoogte gehouden van bijeenkomsten en het (participatie)proces. Momenteel bestaat de digitale database uit 205 mensen (november 2025). Alle verstuurdde nieuwsbrieven zijn terug te vinden op de website. Ook na

$\times$ $\times$ $\times$ $\times$ $\times$ $\times$
 $\times$ $\times$ $\times$ $\times$ $\times$ $\times$

× × × × × ×

✕ ✕ ✕ ✕ ✕ ✕
 ✕ ✕ ✕ ✕ ✕ ✕

in groepen aan vijf thematafels de gelegenheid om hun zorgen en wensen te uiten richting de architecten en de medewerkers van ARTIS. De thema's waren: Entreegebied, Parkeerterrein, Dienstencentrum, Zorgen & kritiek en Ideeën & suggesties.

De grootste zorg had betrekking op de hoogte van de nieuw te ontwikkelen gebouwen aan de randen, en specifiek het geplande Dienstengebouw. Ook de hoeveelheid van autoverkeer naar het parkeerterrein van ARTIS bleek een groot punt van zorg. Hiernaast waren er vragen en zorgen over ambities van ARTIS uit het Ruimtelijk Masterplan, een document dat dateert uit 2020. Met name de groeiambities en mogelijk verkeer over het water riepen vragen en zorgen op. De bijeenkomst werd afgesloten met de aankondiging van een volgende burenbijeenkomst in november 2024.

In gesprek met stakeholders (2024)

Na de bijeenkomsten heeft ARTIS een aantal gesprekken en huisbezoeken gevoerd met directe burens, waaronder;

- 16-9-2024 Rondleiding overburen Plantage Kerklaan
- 17-9-2024 Bewoner Aquartis
- 23-9-2024 Bewoonster Plantage Middenlaan
- 27-9-2024 Bewoner Entrepotdok/ Kalenderpanden
- 7-10-2024 Bewoner Plantagekade
- 11-10-2024 Bewoner Aquartis

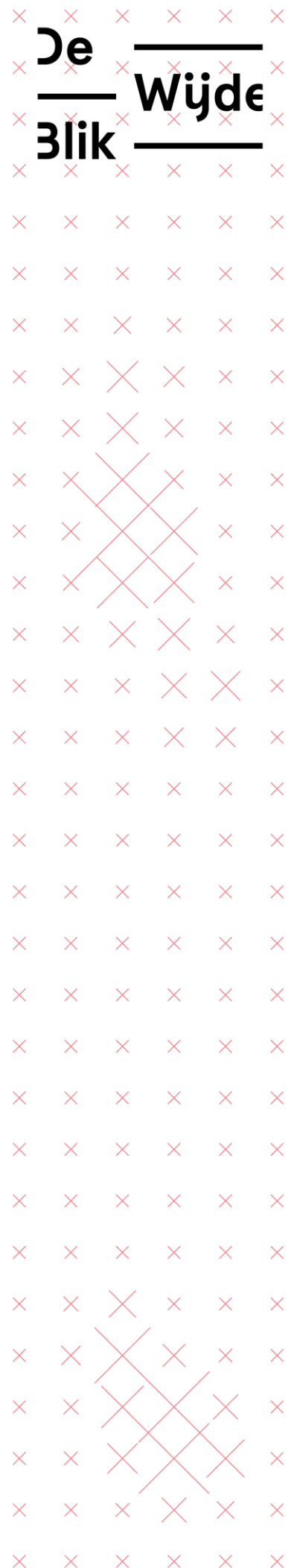
Fase 2 eind 2024 en 2025 (vanaf komst De Wijde Blik)

In de periode na het openbaar worden van het Ruimtelijk Masterplan 2030 is er ruis op de lijn gekomen. Het Masterplan is op verzoek van de politiek openbaar gemaakt. Omwonenden hebben hier kennis van genomen zonder toelichting. Hierdoor zijn sommige plannen/ ambities uit het Ruimtelijk Masterplan waar ARTIS al afscheid van had genomen een eigen leven gaan leiden (zoals dat ARTIS streeft naar 2 miljoen bezoekers waardoor het te druk wordt in de buurt, dat de geliefde zwemplek bedreigd wordt door rondvaartboten van ARTIS, etc.).

ARTIS schakelde De Wijde Blik in om het vervolg van het participatieproces te begeleiden en hen te adviseren over het betrekken van omwonenden bij (toekomstige) vernieuwingsplannen.

In gesprek met stakeholders (2025)

Voorafgaand aan de derde bijeenkomst zijn gesprekken gevoerd met een aantal VvE-leden van Aquartis (25-10-2024) en met vier bewoners van de Kalenderpanden, Plantage Doklaan en Aquartis (22-11-2024). Tijdens het gesprek op 25 oktober 2024 is ook vanuit woningen op de tweede en vierde verdieping het uitzicht bekeken en gefotografeerd.

Op 5 december heeft ARTIS gesproken met Van Stigt (architect) over het Dienstengebouw met WKO-functie i.r.t. Energetica.

Op 11 december 2024 heeft ARTIS aan vier bewoners van de VvE Aquartis een toelichting gegeven op het ontwerp van het Dienstengebouw en de impressies getoond, voorafgaand aan de buurtbijeenkomst.

Tijdens het participatieproces is ook telefonisch regelmatig contact geweest met de VvE van Aquartis en ARTIS.

Buurtbijeenkomsten 2024

25 november 2024: 3^e burenavond

Deelnemers: ca. 200

Op 25 november vond de derde burenavond plaats. Deze avond stonden de vragen en misverstanden die zijn ontstaan over de ambities in het Ruimtelijk Masterplan en de vernieuwingsplannen centraal.

De bijeenkomst startte met een welkomstwoord van ARTIS-directeur Rembrandt Tutorius. Hierna volgde een introductie van communicatiebureau De Wijde Blik. Vervolgens was er een vraag- en antwoordsessie aan de hand van vier thema's: ❶ Ruimtelijk Masterplan, ❷ het Dienstengebouw, ❸ Entreegebied en ❹ Parkeren en olifantenverblijf. Na een toelichting op het vervolg werd het plenaire deel afgerond en was er ruimte om na te praten.

Veel vragen hadden betrekking op de groeiambitie van ARTIS, waardoor veel overlast wordt gevreesd, met name van auto's op weg naar de parkeerplaats. Ook zijn er vragen over nut en noodzaak van het geplande Dienstengebouw en zorgen over de omvang en hoogte van het gebouw, en de impact op het uitzicht en de bezonning. Hiernaast is er kritiek op de communicatie en participatie: mensen geven aan dat zij vinden dat ze te laat zijn betrokken bij de plannen voor het Dienstengebouw en dat er nu geen ruimte meer lijkt te zijn voor aanpassingen.

16 december 2024: 4^e burenavond, voorlopig ontwerp

Dienstengebouw

Deelnemers: ca. 100

Maandag 16 december 2024 organiseerde ARTIS een burenbijeenkomst specifiek over het Dienstengebouw. Deze avond stond het Voorlopig Ontwerp van dit gebouw centraal.

Architect Jan Peter Wingender van Office Winhov lichtte het ontwerp toe. Na de presentatie verplaatste de bijeenkomst zich naar de naastgelegen zaal. Hier stonden grote panelen met informatie en beelden uit de presentatie. Er was ruimte om vragen te stellen en in gesprek te gaan met het team van ARTIS, architecten van Office Winhov en overige adviseurs. Bij een tafel met grote posters van het ontwerp konden

bezoekers een reactie geven op de verschijningsvorm. Dit kon ook op reactiekaartjes.

Een deel van de bezoekers is positief over het ontwerp van het Dienstengebouw. Zij vinden het gebouw mooi, passend bij het Entrepotdok en waarderen het vele groen, de gekozen baksteenkleur en de zorgvuldige presentatie door de architect. Ook wordt de verlaging van de bouwhoogte van 15 naar 14 meter gezien als verbetering. Sommige bezoekers begrijpen de noodzaak van het gebouw en vinden het een vooruitgang ten opzichte van de huidige losse gebouwen.

De meeste zorgen gaan over de hoogte, lengte en massa van het gebouw. Vooral bewoners met uitzicht op het gebouw maken zich zorgen over verlies van daglicht, schaduwvorming en een onvriendelijke uitstraling. Zij zouden graag een lager of minder massief gebouw zien, of alternatieve inpassing van functies (elders, ondergronds of anders verdeeld over het terrein).

Daarnaast is er kritiek op het participatieproces: bewoners voelen zich te laat en onvoldoende betrokken, hebben het gevoel dat belangrijke keuzes (zoals hoogte en locatie) al vaststonden, en ervaren soms gebrek aan openheid en begrip vanuit ARTIS. Dit leidt bij sommigen tot wantrouwen.

Verder leven er zorgen over geluidsoverlast van toekomstige installaties en over hinder tijdens de bouw. Ook is er behoefte aan duidelijkheid over het soort en de hoogte van de beplanting, groeisnelheid van het groen en het risico op een mogelijk windgat bij het Entrepotdok.

Mediation januari - april 2025 (onder begeleiding van Public Mediation)

Bemiddelingstraject

Deelnemers: 3 buurtbewoners en ARTIS

ARTIS en een delegatie van omwonenden zijn in januari 2025 op verzoek van een aantal bewoners samen een bemiddelingsproces aangegaan. Aanleiding waren de spanningen die tussen ARTIS en de burens zijn ontstaan na de presentatie van het Masterplan van ARTIS en specifiek de plannen voor het Dienstengebouw. De bemiddelingsgesprekken werden begeleid door onafhankelijk voorzitter Martien Kuitenbrouwer van Public Mediation en uitgevoerd in opdracht van de gemeente Amsterdam. De Wijde Blik was niet aanwezig bij de gesprekken.

Tijdens de bemiddelingsgesprekken deelden ARTIS en omwonenden allereerst hoe ze de afgelopen tijd hebben ervaren. Vervolgens hebben ARTIS en omwonenden samen mogelijkheden verkend om bepaalde functies uit het nieuwe Dienstengebouw elders onder te brengen, en/of het beoogde nieuwe dienstengebouw te verlagen. Daarbij droegen bewoners verschillende opties aan die ARTIS vervolgens heeft

onderzocht. Bij die gesprekken sloot ook de gemeente Amsterdam aan. Uiteindelijk is er samen gezocht naar een manier om de buurt te gaan betrekken bij de plannen van ARTIS in de toekomst en specifiek het Dienstengebouw.

Het bemiddelingstraject leidde tot de afspraak dat het gebouw lager wordt waar dat mogelijk is, dat er twee ontwerpvarianten zullen worden ontwikkeld en dat die aan de hele buurt zullen worden voorgelegd.

Vervolg buurtbijeenkomsten 2025

21 mei 2025: 5^e burenavond

Deelnemers: ca. 120

Op 21 mei 2025 organiseerde ARTIS een vijfde burenavond. De avond startte met een terugblik op eerdere bijeenkomsten en het bemiddelingstraject, gevolgd door een presentatie over het Dienstengebouw.

Jan Peter Wingender van Office Winhov presenteerde twee varianten die naar aanleiding van het bemiddelingstraject zijn gemaakt: variant A en B. Na een plenaire vragenronde was er in de naastgelegen zaal ruimte om verder met elkaar in gesprek te gaan bij verschillende informatiepanelen. Bezoekers konden vragen stellen aan het team van ARTIS, de architecten van Office Winhov en andere adviseurs. Zij konden ook hun reactie geven op de twee varianten voor het Dienstengebouw en wensen delen voor de (vervolg) participatie.

De reacties van bezoekers op variant A waren overwegend positiever dan de reacties op variant B. De punten die mensen aanspraken, waren o.a. de afstand tot de kade, de ruimte voor een groene invulling langs het water, de variatie in hoogte en het feit dat het gebouw lager is dan in eerdere ontwerpen. Er zijn ook zorgen en aandachtspunten meegegeven. Een deel van de mensen vindt het gebouw alsnog te hoog. Er worden vragen gesteld over afnemen van zonlicht en mogelijke geluidshinder, vooral van het WKO-gedeelte. Het behoud van bestaand groen wordt genoemd als belangrijk aandachtspunt.

8 juli 2025: nieuwsbrief over keuze variant A

ARTIS communiceert via de nieuwsbrief dat op basis van de reacties uit de buurt, de technische en financiële haalbaarheid en de planning is gekozen om verder te gaan met variant A. Er wordt aangegeven dat deze variant verder wordt uitgewerkt naar een Definitief Ontwerp en dat dit ontwerp na de zomervakantie wordt gepresenteerd aan de buurt.

15 oktober 2025, 6^e burenavond

Deelnemers: ca. 120

Op 15 oktober 2025 vindt de zesde burenavond plaats. Tijdens deze avond stond het Definitief Ontwerp voor het Dienstengebouw centraal.

Jan Peter Wingender van Office Winhov lichtte toe hoe variant A is uitgewerkt tot een Definitief Ontwerp, en in hoeverre de geuite wensen en zorgen van de buurt in het ontwerp zijn meegenomen. Na de plenaire vragenronde was er in de naastgelegen zaal ruimte om met elkaar in gesprek te gaan bij verschillende informatiepanelen. Bezoekers konden vragen stellen aan het team van ARTIS, de architecten van Office Winhov en andere adviseurs. Zij konden ook hun reactie geven op het ontwerp van het Dienstengebouw via een kaartje.

Bezoekers hechten veel waarde aan het bestaande groen en pleiten ervoor dit zoveel mogelijk te behouden. Het plan om veel groen voor het Dienstengebouw te plaatsen wordt positief ontvangen.

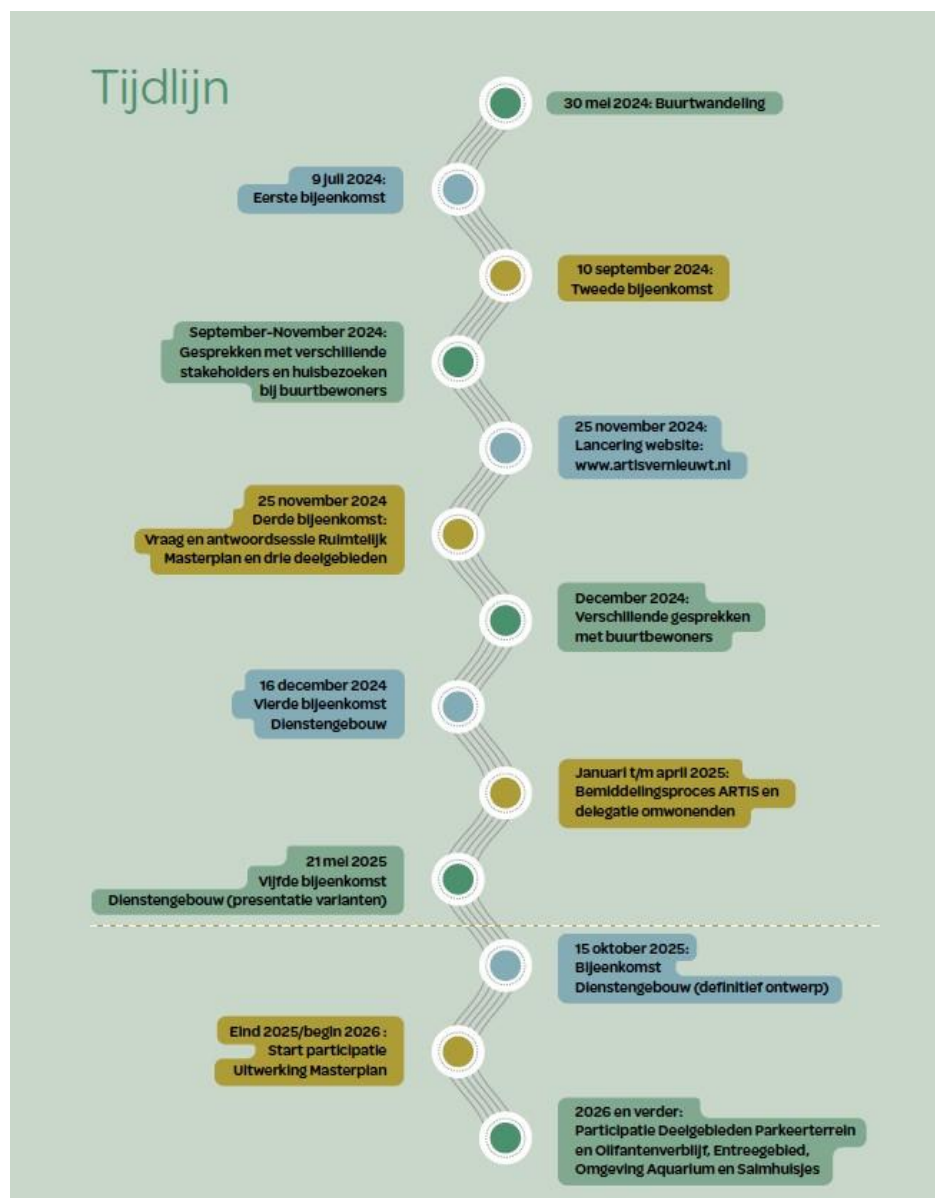
De projectleider weet zorgen deels weg te nemen door toe te lichten dat de geluidsproductie van ARTIS niet zal toenemen; alle betrokken bureaus hebben deze opdracht meegekregen. Sommige bewoners blijven sceptisch ("eerst zien dan geloven"). Volgens de projectleider kan het gebouw zelfs geluid reduceren, doordat het naar verwachting het geluid van de huidige airco-installaties zal tegenhouden.

De reacties bij de panelen zijn overwegend positief. Dit beeld komt terug in de ingevulde reactiekaartjes. Daarop konden zij aangeven wat zij van het definitief ontwerp vinden t.o.v. de eerder gepresenteerde schetsontwerpen: 18 mensen vinden het een verbetering, 10 mensen een verslechtering, 8 mensen vinden het geen verschil.

Veel mensen maakten gebruik van de mogelijkheid om met behulp van een 3D-visualisatie te bekijken hoe het gebouw vanuit verschillende perspectieven te zien is. Mensen gaven aan dat zij het vinden meevallen wat zij straks vanuit hun woning zien. Enkele bewoners van de overzijde gaven aan dat zij de vermindering van hun uitzicht betreuren. Wel vonden zij het prettig een goed beeld te krijgen van de toekomstige situatie.

Verslagen en presentaties

Van alle bijeenkomsten zijn verslagen gemaakt, zie hiervoor de website www.artisvernieuwt.nl. Deze verslagen en de getoonde presentaties zijn achteraf via de projectwebsite en de digitale nieuwsbrief gedeeld met mensen die niet aanwezig konden zijn en andere geïnteresseerden.

5. Resultaat

Voor alle meegegeven opmerkingen verwijzen we naar de verslagen van de bijeenkomsten. In dit rapport volstaan we met de belangrijkste en meest genoemde punten en hoe daarmee is omgegaan, waar het wel en waar het niet is gelukt deze punten te verwerken, en waarom wel of niet.

Wens, vraag, zorg	Hoe is hiermee door ARTIS omgegaan?
Lager / kleiner gebouw (o.a. vanwege uitzicht, privacy, bezonning)	Het gebouw is ingekort met 1,80 meter en het grootste deel is verlaagd van 14 naar 12,5 meter. Op verzoek van de Commissie Omgevingskwaliteit is één gebouwdeel weer verhoogd, naar 13,25 meter, voor een getrapt effect.

Wens, vraag, zorg	Hoe is hiermee door ARTIS omgegaan?
	Er zijn verspringingen toegevoegd in de gevel en enkele ramen toegevoegd voor een vriendelijkere uitstraling, zodat het gebouw minder massief oogt.
Ondergronds bouwen (zodat het gebouw lager kan)	Het is niet mogelijk om een deel van het gebouw onder de grond te bouwen. Er liggen te veel leidingen in de grond en de kade is te zwak. Verder vraagt een kelder om nog meer ruimte, is een kelder erg duur en zou de bouw veel meer tijd in beslag nemen.
Facilitaire functies ergens anders (zodat het gebouw kleiner kan worden)	Op het dienstencentrum achter in ARTIS-Park bevinden zich nu al veel 'achter de schermen functies'. Dit zogenaamde 'operationele hart' moet gescheiden blijven van het ARTIS-Park en haar bezoekers. ARTIS wil alle 'achter de schermen functies' hier naar toebrengen opdat de monumentale panden in het park beschikbaar komen voor publieke functies en dus niet – zoals nu nog het geval is – bijvoorbeeld voor douches van personeel.
Een extra laag voor personeelsfuncties op het huidige kantoorgebouw dat op het Dienstencentrum staat, zodat het nieuwe Dienstengebouw lager kan.	Dit hebben we tijdens het bemiddelingsproces besproken en onderzocht, maar de fundering van dit gebouw blijkt niet stevig genoeg. Daarnaast is het gebouw niet bereikbaar voor medewerkers zonder de rijweg van de vrachtwagens en karren te kruisen. Het risico op ongelukken is daardoor te groot.
Meer afstand tot de kade en ruimte voor groen	Door de verspringingen in de gevel is er extra ruimte ontstaan voor groen en is de afstand tot de kade op een aantal plekken groter geworden.
Lage beplanting op het dak (vanwege hoogte gebouw)	De beplanting op het dak is aangepast en blijft laag.
Meer groen aan gevel	De verticale penanten zijn verder uit elkaar geplaatst, waardoor er meer ruimte is gecreëerd voor groen op de gevel.
Behoud van bestaand groen	ARTIS onderzoekt hoe zoveel mogelijk van het groen behouden kan blijven.
Geluidsoverlast van installaties	Ter voorbereiding van de vergunningaanvraag is een aantal onderzoeken gedaan. Zo is de huidige geluidsproductie van ARTIS onderzocht (nulmeting). ARTIS zit nu net onder de wettelijk toegestane geluidsnorm. De opdracht aan de ontwerpers is dat de geluidsproductie van het nieuwe gebouw ook onder die norm blijft. De norm is: 50 dB overdag, 45 dB 's avonds en 40 dB 's nachts.

Wens, vraag, zorg	Hoe is hiermee door ARTIS omgegaan?
Inzicht in geluidsonderzoek	Relevante onderzoeken, zoals het geluidsonderzoek van bureau Peutz, worden op de projectwebsite beschikbaar gesteld. Zodra de vergunning is aangevraagd, wordt hierover gecommuniceerd via de digitale nieuwsbrief en de website.
Windoverlast	Als externe deskundigen windoverlast aannemelijk achten, zal daar onderzoek naar worden gedaan.
Last van schaduwwerking	Om het effect van het Dienstengebouw op de bezonning van de omgeving in beeld te brengen is een bezonningsstudie gedaan. De resultaten daarvan waren te zien op een paneel dat is getoond op de bijeenkomst van 15 oktober 2025. Enkel laat in de middag, in de periode dat de zon laag staat, missen bewoners die laag in het gebouw van Aquartis wonen de zon.
Eerder betrokken worden bij planvorming	ARTIS heeft aangegeven geleerd te hebben van het afgelopen participatieproces. Hun voornemen en belofte is om de buurt bij toekomstige ontwikkelingen aan de randen van het park eerder en zorgvuldiger betrekken. Er is een omgevingsmanager in dienst genomen, er komt een procesgroep die ARTIS regelmatig zal raadplegen over het participatieproces en er komt per deelgebied een participatieplan.

6. Nawoord

Sinds we als De Wijde Blik zijn betrokken, hebben we geprobeerd om ruimte te bieden aan alle standpunten en de verschillende belangen in kaart te brengen. We kijken terug op een intensief participatieproces, waarbij emoties van betrokken burens soms hoog opliepen.

Tijdens de laatste bijeenkomst (15 oktober 2025) gaven 18 mensen (50%) aan het aangepaste plan een verbetering te vinden, 10 mensen vonden het een verslechtering (28%) en 8 mensen (22%) vonden het geen verschil. Er zijn burens die het gebouw te hoog en te massaal blijven vinden en onwenselijk op deze locatie. ARTIS heeft haar best gedaan om aan wensen en zorgen vanuit de buurt tegemoet te komen. Er zijn aanpassingen in het ontwerp gedaan waardoor een gebouw is ontstaan dat beter past in de omgeving. Het is -op delen- lager, minder massaal qua ontwerp en groener geworden.

Dit is gelukt door de actieve inbreng van omwonenden en andere betrokkenen. Gedurende het proces heeft ARTIS positieve reacties ontvangen op de aanpassingen en het uiteindelijke ontwerp. Tegelijkertijd blijft een deel van de omgeving zorgen en bezwaren

houden, dit geldt met name voor bewoners van het tegenover gelegen gebouw Aquartis.

De Wijde Blik en ARTIS danken alle betrokkenen hartelijk voor hun bijdrage en waarderen de tijd en energie die in het proces is gestoken. ARTIS hecht grote waarde aan een goede relatie met de buurt en heeft veel geleerd van dit proces. Haar voornemen en belofte is om de buurt bij toekomstige ontwikkelingen aan de randen van het park eerder en zorgvuldiger betrekken. Eind 2025 heeft ARTIS een omgevingsmanager in dienst genomen om verder te bouwen aan een goede relatie met de burens en ARTIS. Er is toegezegd dat er per deelgebied een participatieplan wordt opgesteld. Er komt een procesgroep die ARTIS regelmatig zal raadplegen over het participatieproces.

Hoe nu verder?

ARTIS verwacht de vergunningaanvraag voor het Dienstengebouw eind 2025 in te dienen. Relevante onderzoeken, zoals het geluidsonderzoek van bureau Peutz, worden op de projectwebsite beschikbaar gesteld. Zodra de vergunning voor het Dienstengebouw is aangevraagd, wordt hierover gecommuniceerd via de digitale nieuwsbrief en de website. Voorafgaand aan de start van de bouw organiseert ARTIS een burenavond over het BLVC-plan (Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid en Communicatie).

In 2026 wordt de participatie opgestart voor het 'Stedenbouwkundig kader' en voor de deelgebieden. Via de digitale nieuwsbrief wordt de buurt geïnformeerd over de aanpak en planning. De wensen en aandachtspunten ten aanzien van communicatie en participatie neemt ARTIS mee in de verdere uitwerking van de participatieprocessen.

Op www.artisvernieuwt.nl vindt u de verslagen, presentaties en panelen van de verschillende bijeenkomsten.